

Schönberger Armand (1885-1974)

Kávéházban 1931

Olaj, vászon 77 x 67 cm

Jelezve jobbra lent: Schönberger A. 1931

Irodalom:

- Baki Miklós (Szij Béla): Schönberger Armand Művészet, 1965. 8.szám
- Perneczky Géza: Három Kiállítás Élet és Irodalom, 1970. március
- András Edit: Schönberger Armand A művészet kiskönyvtára, Corvina, Budapest, 1984. (reprodukálva: 25. Kép)

Kiállítás:

- Magyar Nemzeti Galéria, Schönberger Armand festőművész (1885-1974) emlékkiállítása, 1985. (A műtárgyjegyzéket összeállította, és a bevezető szöveget írta: András Edit).

A szabad szellemű Azbe-iskola (1903-5) és az 1909-es Párizsi utazás jelentik a kiindulópontot a festői pálya kibontakozásához. 1910-ben és 1913-ban a Művészházban, 1917-ben a Nemzeti Szalonban állít ki. Első gyűjteményes kiállítására és érett, szuverén bemutatkozására, a progresszív törekvéseknek helyet adó Belvedere-ben kerül sor 1923-ban. 1930-ban a Tamás Galériában mutatja be a korszak főműveit. Állandó résztvevője a KUT (Képzőművészek Új Társasága) tárlatainak. 1927 és 1932 között több egyéni és csoportos külföldi kiállításon vesz részt (Nagyvárad, Pozsony, Malmő, Nürnberg). Két világháború közötti legjelentősebb alkotó periódusával a hazai modern művészeti törekvések élvonalába tartozik. Munkáit hazai és külföldi múzeumok (Magyar Nemzeti Múzeum, Zsidó Múzeum, Janus Pannónius Múzeum) és magángyűjtemények őrzik.

A *Kávéházban* (1931) című kép jellegzetes harmincas évekbeli városi jelenet: zsúfolt kávéházbelső asztaltársaságokkal és párokkal, a háttérben zenészekkel (egy hegedűssel, egy fúvóssal és egy zongoristával). A festő mintegy pásztázza a helyszínt, s ráközelít egy szegmensre, melyet szűk látószögben, kissé felülnézetből, a széleket élesen lemetszve, sűrített komponálásmóddal ábrázol. Az asztalok, székek egymásba érnek, az emberek egymásra torlódnak, hogy szinte a levegőt is kipréselik a szűk, zárt térből, s még a kép kereteit is majd szétfeszítik.

A két korszak határán készült mű mind tematikailag, mind stílusosan összegzi a megelőző időszak festői próbálkozásait, néhány vonatkozásában pedig már a szemléletváltást is jelzi. A zenészekhez a húszas évek eleji bukolikus árkadia festészetből, a téma zenélőket ábrázoló, polgári interieurbe helyezett változatán és nagyzenekari koncert képeken át vezet a festő útja, aki maga is játszott hangszeren. Ezen a képen a zenélőkről már lepattan a hermetikusan záró burok,

az éteri világ; az idilli emberi együttlét profanzálódik, és tipikus nagyvárosi jelenetté válik. Maga a nagyváros témakör is felbukkan már a húszas évek elején az életműben: kezdetben a vasutak, hidak, kikötők kietlen, sivár világát megörökítő külváros képeken, (lásd az aukció 129. tétele) majd a modern nagyvárosi életforma színtereinek - vásárok, utcák forgataga, cirkuszok, kávéházak, mulatók, színházak világa - jól megragadott látteleleteiben.

A *"nagyváros-képek"* egy önálló, markáns - de még nem teljesen értékelte és feldolgozott - vonulatát jelentik a két világháború közötti magyar festészetnek. Ezek eltérően a *"város profiljától"*, a vedutáktól, a várost, mint élő organizmust, újfajta életérzést, létformát hordozó jelenségként értelmezik. *"Nem külszárkról van tehát szó, vagy falak tömegéről, nem a tárgyi, dologi oldala ez a városnak, hanem az érzékelés vibrációja, oszcillációja, a belső remegés és izgalom, ami az egyes ember találkozására a nagyvárossal. Az individuum, az egyén sajátos hatalomként éli meg a nagyváros struktúráját."* (Ich und die Stadt, Mensch und Grosstadt in der Deutschen Kunst des 20. Jahrhunderts. Szerk.: Eberhardt Rotters, Bernhard Schulcz. Berlinische Galerie, Martin Gropius Bau, Berlin, 1987, 35.p.)

A nagyvárossal kapcsolatos érzés ellentmondásos, feszültségekkel terhes, melyben összeforr a vonzás és taszítás, az imádat és a félelem, az extázis és a szorongás.

Schönberger húszas évekbeli és harmincas évek eleji tevékenységének javarésze ebbe a műtípusba sorolható, legjobb munkái ennek esszenciális darabjai. A növekvő, terjeszkedő város a világháború árnyékában - főleg grafikákon - apokaliptikus víziókban, külváros-képekben az individuumot felőrölő, magába szippantó gigászokként fenyegető, szorongást keltő, elmagányosító erőként formálódik. (*Híd alatt* 1922, *Hajókihajtó* 1925, *Rohanás a hétköznapokból* 1928,).

A húszas évek második felétől a metropolisz egyre inkább a polgári létforma színtereinek kritériumává válik. A zsáner képekben, színházi, kávéházi, kocsmái társasági jelenségekben, *"kinyílik a nagyvárosi interieur, feltárul a nagyváros belső tere"*, a szórakozóhely pedig *"már nem csak a színpad, kávéházi, hanem behatol a privát szférába"* (i.m.), ahogy ezt a korszak vonatkozó művei kitűnően példázzák. (*Kávéházi jelenet* 1924, *Utca* 1925, *Koncert* 1926-27, *Vásár* 1927, *Mi ketten* 1927).

A német expresszionizmus második generációjával szoros kapcsolatot mutató művek csoportja, melyekre a "Neue Sachlichkeit" is hatással volt, az expresszionizmus eszközeit a futurizmus, és részben a kubizmus módszereivel ötvözték. A *Kávéházban* című kép egységességét a kubizmus képépítő módszereinek dominanciája biztosítja. Síkok, élek metsződéseiből, színfoltok, színsávok kölcsönhatásából képződik a látvány. A kép teljes felületét beborító öntörvényű vizuális jelek szöveteiből formakoherenciájuk révén kiváló maszkyszerű fejek, és a jelenet valóságos közegét jelző tárgyak - üvegek, poharak, gyümölcstálak - köré szerveződik a szuverén képi világ. A szilánkokra tördelt prizmaszerű felület belső ritmust, lüktetést biztosít a képnek. A homogenizáló, monokróm, ezüstös-kékes színvilág révén mintha gomolygó füst-